

АРТЕМ ВІТАЛІЙОВИЧ ПОТОПАЛЬСЬКИЙ,

Університет сучасних знань (м. Київ), здобувач;

 <https://orcid.org/0000-0002-7336-8426>;

e-mail: araxis92222@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

На основі аналізу норм чинного законодавства України та поглядів учених опрацьовано шляхи вдосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні.

Ключові слова: удосконалення, адміністративні процедури, організаційні засади, підготовка поліцейських, адміністративне законодавство, Національна поліція України.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Чинна система нормативно-правових актів, якими регулюються відносини у сфері професійної підготовки поліцейських, нібито існує, але на практиці можна побачити багато прикладів прояву некомпетентності працівників поліції, що, у свою чергу, дає підстави для визначення напрямів удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійного навчання поліцейських. Слід відзначити, що проблематика вдосконалення професійного навчання досить давно стала стратегічним орієнтиром розвитку службово-трудоного сектора держави на загальнонаціональному рівні взагалі та у сфері діяльності поліцейських зокрема. Про це свідчать законодавчі положення різних нормативно-правових актів, у кожному з яких окреслено окремі аспекти розвитку адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні.

Стан дослідження проблеми

В юридичній літературі неодноразово зверталась увага на необхідність удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні. Зокрема, цю проблему досліджували В. В. Бондаренко, С. М. Бортник, Н. В. Варенич, А. Ю. Васіна, В. С. Венедіктов, Л. Ю. Гордієнко, Л. М. Дорофеєва, Л. М. Дудник, І. В. Зайченко, А. Ф. Мельник, О. М. Музичук, М. Ю. Покальчук, Є. М. Попович, Г. С. Римарчук, Б. М. Ринажевський і багато інших. Названі вчені зробили важливий вклад у розвиток цього інституту, однак доводиться констатувати, що їх праці, на жаль, не вирішують всіх

наявних проблем в окресленій сфері, тому тема не втрачає своєї актуальності.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є визначення шляхів удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні.

Завданнями, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, є: проаналізувати особливості професійної підготовки поліцейських в Україні; вивчити специфіку порядку здійснення окремих адміністративних процедур у цьому напрямі; надати пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює механізм професійної підготовки поліцейських в Україні; опрацювати питання доцільності централізації закладів відомчого навчання; вивчити питання доцільності зміни адміністративно-правового статусу сектора професійної підготовки й оновлення змістового наповнення програм професійного навчання поліцейських.

Наукова новизна дослідження

У статті запропоновано створити єдиний нормативно-правовий акт, який би, по-перше, закріпив поняття професійної підготовки, по-друге, визначив її рівні та види, а також механізм їх реалізації, по-третє, чітко встановив суб'єктів забезпечення професійного навчання та їх компетенцію.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні в юридичній науці існує велика кількість поглядів учених щодо того, якою має бути професійна підготовка поліцейських.

Виділяючи наукові погляди, які стосуються теми нашого дослідження, варто вказати на наявність окремих поглядів, об'єднаних спільною логікою. Наприклад, здебільшого вдосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських науковці вбачають у запровадженні зарубіжного досвіду в тому чи іншому аспектах. Так, К. Л. Бугайчук, І. Б. Гончаренко, Ю. О. Михайлова, І. О. Святокум та інші наголошують, що проблеми підготовки фахівців для органів та підрозділів Національної поліції України потребують вирішення на законодавчому, організаційному, навчально-методичному та матеріально-технічному рівнях з урахуванням закордонного досвіду організаційно-правового забезпечення в цій сфері. Здійснюватися, на думку вчених, це повинно за такими напрямками: поглиблення зв'язку науки та практики в розрізі підвищення значення досліджень, результати яких можна використовувати в поточній діяльності поліції; підвищення рівня освіченості керівного складу поліції, який своїм прикладом має підштовхувати підлеглих до подальшого поповнення своїх знань; активний розвиток світового співробітництва у сфері професійної підготовки поліцейських, стандартизація їхньої професійної підготовки через упровадження закладами освіти зі специфічними умовами навчання в навчально-виховний процес деяких рекомендацій, отриманих за результатами комплексного порівняльного дослідження специфіки підготовки в поліцейських вишах Європи; повний перехід до тренінгових технологій навчання (тренування в польових умовах, рольові ігри, моделювання ситуацій, практичні роботи); підвищення компетентності та професіоналізму педагогічного персоналу закладів професійної підготовки поліцейських [1, с. 61–64].

На думку О. П. Цуркана, напрями та перспективи розвитку досліджуваного сектора поліцейської діяльності передбачають: виділення відомчої професійної освіти в системі освіти України в окремий блок, причиною чого є велика кількість звільнень молодих спеціалістів після закінчення навчання; посилення цільової спрямованості професійного навчання шляхом забезпечення роботи молодих працівників у перші роки служби виключно за спеціальністю; всебічну модернізацію змісту відомчої освіти, її методів і форм; упровадження європейського досвіду підготовки кадрів для органів поліції; міжнародну кооперацію в галузі досліджень, розроблення методичних і нормативно-правових документів, навчання фахівців тощо [2, с. 164–166].

На необхідність удосконалення психологічно-особистісних аспектів професійної підготовки працівників поліції та внесення відповідних змін у нормативно-правові акти звертають увагу у своїх дослідженнях В. С. Венедіктов, М. І. Логвиненко та К. Ю. Мельник. Науковці справедливо відзначають, що особисті якості та здібності конкретного службовця значною мірою впливають на процес здійснення ним своїх посадових повноважень. Так, працівники правоохоронних органів «повинні володіти підвищеною працездатністю, доброю загальною та вибірковою пам'яттю, увагою, розвинутим мисленням та уявою, високим рівнем емоційної стійкості, що виявляється в умінні працювати в екстремальних ситуаціях, здатністю в умовах перевантажень самостійно і швидко приймати доцільні і ефективні рішення та здійснювати їх тощо. Крім того, особа, яка працює в правоохоронному органі, повинна бути моральною та своїми діями підтримувати авторитет цього органу на належному рівні» [3, с. 150–151].

Також варто зазначити, що сучасний розвиток інформаційних технологій, які суттєво впливають на безпосередній процес підготовки висококваліфікованого та конкурентоспроможного спеціаліста, зумовлює потребу в оновленні існуючих підходів до моделювання особистості майбутніх професіоналів (курсантів/слухачів). Це буде сприяти не лише визначенню бажаних критеріїв, яким має відповідати потенційний правоохоронець, а й упорядкуванню процесу його безпосередньої підготовки. У зв'язку з цим погоджуємося з точкою зору К. Ю. Мельника, який зазначає, що «основним критерієм моделювання діяльності конкурентоспроможного спеціаліста є професійна готовність до своєї діяльності, яка виступає інтегративним показником особи та об'єднує в собі мотиваційно-ціннісне ставлення до професії та володіння елементами діяльності на раціональному рівні. Одним із ефективних шляхів вирішення цієї проблеми може стати створення особистісно-орієнтованих технологій навчання, в центрі уваги яких має бути унікальна цілісна особистість, котра прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на свідомий і відповідальний вибір у різноманітних професійних ситуаціях» [3, с. 148–149]. Тобто формування свідомого високопрофесійного працівника поліції дійсно має починатися на найбільш ранніх етапах його навчання та підготовки (з університетських лекційних занять), з нього потрібно формувати не просто правознавця чи правознавця, а

особистість, яка все своє життя готова присвятити службі українському народу, охороні прав і свобод людини та громадянина [3, с. 150].

Комплексне вирішення проблеми вдосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні пропонують у своїх працях В. П. Примак, Д. В. Столяров і Б. В. Малишев. Учені зазначають, що подальше становлення Національної поліції потребує підготовки та виховання нового покоління правоохоронців, базисом світогляду яких, на відміну від радянських часів, будуть загальнолюдські цінності, принципи гуманізму та демократії, усвідомлення свободи й прав людини та громадянина як найважливішого здобутку суспільства. Саме тому, як зазначають Д. В. Столяров, В. П. Примак, І. В. Панова та І. В. Бригадир, удосконалення професійної підготовки українського поліцейського має включати в себе такі складові елементи: «реорганізацію усіх закладів вищої освіти, що функціонують в системі МВС; створення на базі ліквідованих відомчих університетів та інститутів МВС, що мали відношення до поліцейської освіти, мережі закладів професійної підготовки (так званих поліцейських шкіл), які не надають вищу освіту, а здійснюють як первинну професійну підготовку (терміном від шести місяців до одного року) для щойно призначених поліцейських, так і службову підготовку та заходи з підвищення кваліфікації для всіх інших поліцейських; для осіб, які претендують обіймати керівні посади в поліції і отримати спеціальне звання, наприклад, від капітана і вище, вимагається успішно пройти курс навчання (від трьох до шести місяців) у Вищій школі поліції, яка утворюється на базі Національної академії внутрішніх справ» [4; 5, с. 122; 6, с. 161]. До повноважень Вищої школи поліції повинні входити планування роботи щодо підготовки поліцейських, розробка освітніх програм, курсів і тренінгів для навчання поліцейських. Щодо проведення наукових досліджень у сфері поліцейської діяльності та підготовки комплексних методичних розробок, то це має входити до повноважень Науково-дослідного центру поліції. Крім того, як зауважує Д. В. Столяров, наявний стан підготовки всіх підрозділів Національної поліції потребує подальшої уніфікації з метою виконання якомога більшого кола повноважень, оскільки навчання та професійна підготовка майбутнього працівника орієнтовані на: захист, насамперед, прав і свобод громадянина; усвідомлення того, що він особисто й поліція загалом утримуються за рахунок податків населення і, відповідно, служать платнику по-

датків; глибоке розуміння того, що поліція зобов'язана надавати допомогу кожному громадянину і тоді, коли скоюється злочин, і нещасного випадку, в екстремальній ситуації, у випадку побутового конфлікту або раптового захворювання [5, с. 122].

Комплексно до питання розвитку професійного навчання поліцейських, зачіпаючи одразу декілька питань, що потребують реформування підходять В. Ю. Кікінчук та В. В. Кікінчук. На їх думку, розвиток відомчої підготовки полягає у проведенні з працівниками вищих навчальних закладів системи МВС України спільних наукових досліджень з актуальних питань службової, оперативної-розшукової та слідчої діяльності органів Національної поліції України, а також у проведенні тренінгів за окремими напрямками діяльності працівників поліції, спрямованих на підвищення їх професійного рівня та майстерності, зокрема: запобігання корупційним проявам у поліцейському середовищі; використання в діяльності органів досудового розслідування рішень Європейського суду з прав людини; виявлення та запобігання антисоціальним проявам терористичного характеру (особливі політичні, релігійні чи інші екстремістські погляди) тощо [7, с. 146].

Досить цікавою є думка О. І. Ульянова, який бачить удосконалення професійної підготовки працівників поліції через упровадження у процес їх навчання академічної мобільності – можливості учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) на території України або поза її межами [8]. Науковець наголошує, що «важливою умовою підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів є подальший розвиток співробітництва вищих навчальних закладів МВС з провідними вищими навчальними закладами України, зарубіжними навчальними закладами та правоохоронними органами, міжнародними освітянськими організаціями, установами та фондами; запровадження програм співробітництва з вищими навчальними закладами, науковими установами іншої відомчої підпорядкованості щодо підготовки фахівців за унікальними та нехарактерними для МВС спеціальностями, що передбачено Концепцією реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» [9, с. 234]. Зважаючи на це, важливого значення в межах реформування нинішніх підходів до організації освіти майбутніх поліцейських і підвищення їх кваліфікації набуває академічна мобільність, яка дозволить залучити до процесів

освітньої та науково-дослідної діяльності фахівців зарубіжних закладів вищої освіти, де здійснюється підготовка поліцейських, врахувати під час розробки освітніх програм сучасні європейські стандарти освіти.

Висновки

Різноманітність представлених у цьому дослідженні напрямів удосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки працівників поліції в Україні свідчить про актуальність і важливість цієї тематики для правоохоронного сектора держави та необхідність його перебудови в часи європейської інтеграції. Аналіз наукових джерел і нормативної бази показав, що на сьогодні визначено багато напрямів розвитку відомчого навчання в перспективі. Здебільшого вони зорієнтовані на перебудову системи закладів професійного навчання поліцейських, механізму навчання в них та на запозичення зарубіжних практик. При цьому не можна сказати, що якийсь конкретний аспект є більш важливим. Тому, на нашу думку, вдосконалення адміністративних процедур та організаційних засад професійної підготовки поліцейських в Україні має отримати комплексний підхід і забезпечити реформування відомчого навчання одразу за декількома напрямками.

1. Перш за все, вдосконалення професійної підготовки поліцейських в Україні має відбуватися через удосконалення нормативно-правової бази. Необхідно створити єдиний нормативно-правовий акт, який, по-перше, закріпить поняття професійної підготовки, по-друге, визначить її рівні та види, а також механізм їх реалізації, по-третє, чітко встановить суб'єктів забезпечення професійного навчання та їх компетенцію. Цей акт повинен стати доповненням до Закону України «Про Національну поліцію» та замінити значну кількість підзаконних документів.

2. Існування на сьогодні аж чотирьох різновидів професійної підготовки не відповідає

сучасним міжнародним тенденціям і не дає очікуваного ефекту. Доречно в цьому ракурсі взяти за основу зарубіжний досвід, відповідно до якого професійне навчання повинно проходити циклічно та поетапно. Тобто поліцейський повинен пройти первинну професійну підготовку з отримання базових напрямів виконання покладених на нього обов'язків, навчання в закладах вищої освіти з метою отримання відповідних освітніх ступенів, а під час проходження служби підвищувати свій кваліфікаційний та освітній рівні за допомогою спеціальних курсів і тренінгів.

3. Важливим кроком у процесі вдосконалення професійної підготовки має стати централізація закладів відомчого навчання. Необхідно створити єдиний науковий центр, яким має виступити заклад вищої освіти, наприклад, Національна академія внутрішніх справ, та підпорядковані йому філії на території всіх областей. Метою такого підходу є досягнення високого ступеня лінійності професійного навчання поліцейських, його методичної єдності, коли відповідний порядок і механізми підготовки будуть створюватися в центрі та реалізовуватися відповідно до визначених пріоритетів на території всієї держави.

4. Сектор професійної підготовки доречно вивести з компетенції органів кадрового забезпечення, створивши цільовий центральний орган в апараті управління поліцією та запровадивши інспекторів на місцях у територіальних підрозділах. Такі інспектори будуть ключовою контролюючою інстанцією стану реалізації та законності у сфері професійної підготовки.

5. На нормативно-правовому рівні доцільно закріпити вимогу щодо необхідності побудови програм професійного навчання поліцейських з обов'язковим урахуванням зарубіжного досвіду, що дозволить забезпечити відповідність професійного навчання міжнародним стандартам.

Список бібліографічних посилань

1. Закордонний досвід підготовки кадрів для сил сектору безпеки та можливості його використання в Україні : наук.-метод. рек. / К. Л. Бугайчук, І. Б. Гончаренко, Ю. О. Михайлова, І. О. Святокум, О. В. Федосова, Д. В. Швець. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 120 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2515> (дата звернення: 11.04.2019).
2. Цуркан О. П. Зарубіжний досвід забезпечення професійного навчання поліцейських. *Право та державне управління*. 2018. № 2 (31), т. 1. С. 160–167. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2018/tom_1/29.pdf (дата звернення: 18.05.2019).
3. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. Харків : Вид-во Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. 360 с.
4. Примак В. П. Особливості підготовки поліцейських кадрів країн Євросоюзу в другій половині ХХ – початку ХХІ століття. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1 (7). С. 199–202.

5. Столяров Д. В. До питань удосконалення професійної підготовки поліцейського // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2017 р.] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 121–123. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_04_2017_1/pdf/24.pdf (дата звернення: 10.05.2019).

6. Бригадир І. В., Панова І. В. Система освітньої підготовки поліцейських на сучасному етапі: сьогодення та перспективи // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами III міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 24 трав. 2018 р.] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків, 2018. С. 160–165. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3970/Systema%20osvitnoi%20pidhotovku%20politseiskikh%20na%20suchasnomu%20Bryhadur_Panova_2018.pdf (дата звернення: 16.05.2019).

7. Кікінчук В. В. Щодо шляхів удосконалення діяльності підрозділів Національної поліції // Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.) : зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 145–146. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_11_2017/pdf/73.pdf (дата звернення: 17.05.2019).

8. Академічна мобільність // Донбаська національна академія будівництва і архітектури : офіц. сайт. URL: <https://donnaba.edu.ua/education/academic-mobility> (дата звернення: 11.05.2019).

9. Ульянов О. І. Академічна мобільність в системі професійної підготовки поліцейських // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2017 р.] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 232–235. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_04_2017_1/pdf/54.pdf (дата звернення: 12.05.2019).

Надійшла до редколегії 20.05.2019

ПОТОПАЛЬСКИЙ А. В. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕДУР И ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ОСНОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПОЛИЦЕЙСКИХ В УКРАИНЕ

На основе анализа норм действующего законодательства Украины и взглядов учёных отработаны пути совершенствования административных процедур и организационных основ профессиональной подготовки полицейских в Украине.

Ключевые слова: административные процедуры, организационные основы, подготовка полицейских, административное законодательство, Национальная полиция Украины.

POTOPALSKYI A. V. IMPROVING ADMINISTRATIVE PROCEDURES AND ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF POLICE OFFICERS IN UKRAINE

In the article, on the basis of analysis of norms of the current legislation of Ukraine and scientific views of scientists, ways of improving administrative procedures and organizational principles of professional training of police officers in Ukraine are worked out.

It is emphasized that the problem of improving vocational training has long ago become a strategic benchmark for the development of the state's labor sector at the national level as a whole and in the field of police in particular. This is clearly demonstrated by the legislative provisions of different legal acts, each of which outlines specific aspects of the development of administrative procedures and organizational principles of police training in Ukraine.

It is emphasized that, first of all, the improvement of the professional training of police officers in Ukraine should be due to the improvement of the legal framework. It is necessary to create a single legal act that would, firstly, consolidate the notion of vocational training, secondly, define its levels and types, and the mechanism of their implementation, thirdly, clearly establish the subjects of vocational training and their competence. This act should be an amendment to the Law of Ukraine "On the National Police" and replace a large number of by-laws existing today.

It is substantiated that the professional training of police officers in the future should be "diminished", since the existence of four of its varieties does not correspond to current international trends, and has no expected effect. It is most appropriate to take foreign experience as the basis in this perspective. According to him, vocational training should be cyclical, step-by-step, that is, the police officer should receive initial professional training in obtaining the basic directions of fulfillment of the duties assigned to him and, as he passes the service, improve his qualification and educational level through special courses, training and training in institutions of higher education for the purpose of obtaining relevant educational degrees.

Key words: administrative procedures, organizational principles, police training, administrative legislation, National Police of Ukraine.